

«ЗДРАВНЕ» за сега излиза три пъти въ мѣсець: на 1-о, 10-о и 20-о число. Цѣната му за осемъ мѣсеца, отъ 1 Май до 20 Декемврий 1886 г., е седемъ лева въ България и осемъ лева за въ странство. — Абонатитѣ се адресиратъ направо до редакцията, въ гр. Варна, едновременно като предплатитѣ съ пощенскій записъ (а не въ марки). — Обявления се приематъ съ плата по 30 стот. за единъ рѣдъ истинѣ.

ЗДРАВНЕ

За всѣка напечатана въ «ЗДРАВНЕ» оригинална статия редакцията плаща по петъ стотинки за всѣкий рѣдъ. — За промѣняване адреситѣ на спомоществователя се плаща 40 стотинки, безъ които адреса не се промѣнява. Заявления за неполучаването на нѣкой брой трѣба да се правятъ не по-късно сѣдѣтъ получаването на сѣдующий брой; въ противенъ случай се оставатъ безъ послѣдствие.

ОБЩЕДОСТЪПЕНЪ МЕДИЦИНСКИЙ И ХИГИЕНИЧЕСКИЙ ВѢСТНИКЪ

Per noctem ad lucem!

Отъ мракъ къмъ съпллина!

СЪДЪРЖАНИЕ: Мъркитъ срѣщу холерата (край). — За опанизма и неговитѣ послѣдствия. Отъ д-ра Розенцгейтеръ. — Лъкуванieto нъ селата. Отъ д-ра Перфильевъ. — Писмо до редакцията. Отъ Бр. Мирскій. — Отговоръ. — Библиография. — Криворазбрана напредничавостъ (отговоръ за в. «Напредъ»). — Смиль. — Отговори. —

Мъркитъ срѣщу холерата.

(Край.)

В. Мъркитъ при появлението на холерата.

22. Щомъ се появи първъ случай отъ холерата, кмета трѣбва да яви за това телеграфически, или по другъ начинъ, но незабавно, на мѣстния окръженъ управителъ и да взема немедленно мѣрки за свикване на санитарната коммисия, за изолиране (отдѣляние) на болния и проч. Околийскія лѣкарь трѣбва незабавно да се отправи на мѣстото и, ако се потвърди заболѣването отъ холерата, да вземе на-часа нужнитѣ мѣрки за прекратяване на заразата.

23. Твърдѣ важно е правилното познаване на първитѣ холерни случаи. Вслѣдствие неправилното опредѣленіе на болѣстѣта, отъ една страна, не могатъ да се взематъ навреме съответственитѣ мѣрки, а отъ друга страна, въ случай на погрѣшното утвърдяване, че болѣстѣта е холерата, се плаши напраздно населението и се губятъ напраздно средства. За това необходимъ сж, особено въ началото на холерата, откриванія на умрѣлитѣ, съединени, въ случай съмнѣние, съ микроскопическо и бактериологическо изсѣдвания.

24. При появляването на холерата всѣкий стопанинъ се задължава да обажда на

властѣта за всѣкий холеренъ болѣнъ; сжщото се отнася и до лѣкаря, който лѣкува болния. Най-строго трѣбва да се глѣда за да се изпълнява горното правило, за да не остане само на книга. По тѣзи данни трѣбва да се съставлява статистиката на болнитѣ и умрѣлитѣ.

25. Холерния болѣнъ трѣбва да се изолира (отдѣли) въ къщата му; ако това не е възможно, то трѣбва да се подѣйствува за пренасянieto му въ болницата.

26. За пренасянieto на болнитѣ не бива да се взематъ обикновенитѣ настили; ако това е станжло, тѣ трѣбва да се дезинфекциратъ.

27. Хора, които сж имали сношения съ холерни болни, особено съ дрѣхи, зацапани съ испразднения отъ тѣхъ, трѣбва да се дезинфекциратъ и, преди да ѣдатъ нѣщо, да си измиватъ ръцѣтѣ съ карболова вода.

28. Въ стаята, гдѣто лежи холерния болѣнъ, не трѣбва да се намира никаква храна; ѣденіе и пиеніе въ сжщата стая, отъ страна на здравитѣ, строго се възбранява.

29. Особено внимание трѣбва да се обръща на ризитѣ, дрѣхитѣ и другитѣ нѣща на холернитѣ болни и умрѣли. Тѣзи нѣща не бива да се изнасятъ изъ стаята на болния, чрезъ несоблюдение на което най-често става разпространението на болѣстѣта. Перачкитѣ трѣбва да се предвардватъ, че имъ се даватъ за праніе нѣщата отъ холернитѣ; и тѣзи нѣща трѣбва предварително да се дезинфекциратъ и да се перятъ отдѣлно отъ нѣщата на здравитѣ хора.

30. Испрацанieto на останалитѣ отъ холер-

питѣ болни пѣща, безъ да се дезинфекциратъ, се възбранава; събиранieto и продаването на парцали и пр. въ време на епидемия не се позволява.

31. Помѣщенiята, въ които е имало холерни болни, трѣбва да се изчистватъ, да се провѣтриватъ или дезинфекциратъ.

32. Въ мѣстата, гдѣто върлува холера, не се допускатъ събирания на много хора, както: панапри, митинги, тържества и пр. Сжщо така, споредъ нужда, се затварятъ и училища.

33. Умрѣлитѣ отъ холера трѣбва немедленно да се извадятъ отъ къщитѣ; всичкитѣ церемонии за прощаване съ покойника и посѣщения трѣбва да се изоставятъ; погребването трѣбва да се извършва по-скоро; испроважданieto да се ограничи по възможностъ. Минаване презъ голѣмитѣ улици да се отбѣгва и, въ случай на нужда, да се направи особено гробище за умрѣлитѣ отъ холера. Пренасянieto на умрѣлитѣ въ други градове или села, въ време на епидемията, се възбранава.

34. Санитарнитѣ комиссии трѣбва да работятъ и въ време на епидемията; тѣ да не забравятъ бѣднитѣ и безпомощнитѣ, да имъ доставятъ нужнитѣ пособия, при помощта на частната благотворителностъ.

Г. Лични предпазителни мѣрки.

35. Като необходимо допълнение къмъ общитѣ мѣрки срѣщу холерата трѣбва да се счита распространението на общедостѣпнитѣ свѣдѣния въ обществото. Административнитѣ распорѣждания, които иматъ за цѣль предпазването на гражданетѣ, могатъ да иматъ успѣхъ само при съдѣйствието на послѣднитѣ. Но тѣзи общедостѣпни свѣдѣния не трѣбва да бждѣтъ прекалѣни и да съдържатъ наставления за разумния животъ, за избора на храната и питиета, за предвардване отъ сношенiята съ холернитѣ болни или мѣста, за дезинфекция на рждѣтъ, нѣщата и проч. Обществото трѣбва да се предвардва да не се ползува отъ продуктитѣ, които сж отъ къщи или мѣста, гдѣто има холера; да се предпазва отъ пиене на суровото млѣко и отъ ѣденне на несварени зарзавати и зеленчуци, въ време

на епидемията. Трѣбва да се обръща най-голѣмо внимание да не се ползуваме отъ нуждницитѣ, въ които сж хвърлени холернитѣ испраздвания; трѣбва да внимаваме да не се мърси съ тѣхъ водата, която се употребява не само за пиене, но и за домашнитѣ потребности. Тѣй като разстройствата на стомахо-чрвнитѣ органи и диарреята (сюрюнъ) усплватъ расположението къмъ поболяване отъ холерата, то трѣбва навреме да се съвѣтватъ съ докторитѣ и да слѣдватъ на указанията имъ.

Лошово е, че повечето хора не чуватъ подобни наставления, не ги разбиратъ, не вѣрватъ, не искатъ, или не могатъ да ги изпълняватъ. Има хора, които не могатъ да живѣятъ иначе, както е, не могатъ да ѣдатъ друго, освѣнъ което иматъ. За подобни хора съвѣтватъ употребяването на солната киселина (тузъ-роху) по 8 до 10 капки, — разрѣдени съ вода до толкова, щото може да се пие, — слѣдъ всѣко ѣденне и пиене; разрѣденната солна киселина, въ показанното количество, трѣбва да се приема още всѣкий часъ до свършването на храносмѣннето (4 до 6 часа). Този съвѣтъ се основава на наблюдения, че холернитѣ зародиши гинѣтъ въ киселия стомашенъ сокъ и въ раствора на солната киселина (една часть на 2000 части)¹⁾. Който ще слѣдва този съвѣтъ, ще направи добръ да поиска по-подробни наставления отъ доктора си.

III. Наставления за дезинфекция²⁾.

36. Испраздванията на холернитѣ болни трѣбва да се обеззаразватъ съ карболова киселина (петъ части на 100 части вода); за тази цѣль се налива въ гърнето достаточное количество карболова вода. За дезинфекция на нуждницитѣ може да се употребява и сурова (неочистена) карболова киселина, но въ такъвъ случай най-малко двѣ части на 18 части вода.

37. Въ стаята, гдѣто лежи болия отъ холера, трѣбва да има ссждъ, напълненъ

¹⁾ Въ статията върху «Холера», напечатана въ 1-я пробний брой на в. «Здравне», 1885 г., ний препорѣчхмъ по сжщитѣ основания народното средство срѣщу холерата — солна вода (саламура отъ краставици).
Ред.

²⁾ За дезинфекция гл. «Здравне», 1885, стр. 109 и 117.

съ карболова вода (5:100), въ който да се тургатъ всичкитѣ зацапани съ испразненния отъ болния ризи, гащи, чаршави и проч.; тѣзи нѣща трѣбва да бѣдѣтъ добръ потопени въ водата и да лежатъ въ нея 12 часа; слѣдъ това да се отдаватъ за пранне.

38. Дрѣхы, кревати и други нѣща, които не е възможно по такъвъ начинъ да се дезинфекциратъ, трѣбва да се обеззаразватъ съ горѣща пара ¹⁾.

39. Сламенни дюшеци и други малко-цѣнни нѣща трѣбва да се изгарятъ, а не да се дезинфекциратъ.

40. Ризитѣ и дрѣхитѣ на ония, които сѣ глѣдали холерния болѣнъ, трѣбва да се дезинфекциратъ по сѣщия начинъ, както и нѣщата на болния.

41. Предмети, които не е възможно да се изгарятъ или да се дезинфекциратъ съ карболова вода или горѣща пара (мобили, миндери, паетони и проч.), трѣбва да се турятъ на чистъ въздухъ. Зацапанитѣ подове, стѣни, мобили и проч. трѣбва да се истриватъ съ парцали, навасени въ карболова (5%) вода; слѣдъ това парцалитѣ трѣбва да се изгарятъ.

42. Стантѣ, въ които се е намиралъ холерния болѣнъ, трѣбва да се изчистятъ, стѣнитѣ да се измажатъ съ кпрѣчъ и да се провѣтрятъ нѣколко деня до пълното имъ изсушаванне.

43. Всичкитѣ ония, които сѣ имали работа съ холернитѣ болни, трѣбва да си измиватъ ръцѣтъ съ 5% карболова вода и слѣдъ това съ сапунъ и вода.

44. Карболовата киселина трѣбва да се купува отъ сигурни мѣста — фабриктѣ и антени; антени трѣбва да я продава не по таксата, като лѣкарство, но по пазарната цѣна.

45. Умрѣлитѣ не бива да се миятъ, но да се завиватъ въ чаршави, намокрени въ 5% карболова вода.

46. Дезинфекцията на заходитѣ, освѣнъ съ неочистена карболова киселина, може да се прави и съ хлорна кпрѣчъ, но не въ едно и сѣщо време, защо тѣзи двѣ нѣща иматъ

химическо дѣйствие едно на друго, отъ което се получа най-неприятна миризма ¹⁾.

За онанизма и неговитѣ послѣдствия.

(Продължение).

Отъ д-ра Розенцвейгеръ.

Предпазителни мѣрки.

Сега ще пристѣпимъ къмъ разглѣждане тѣзи мѣрки, които ще могатъ да способствуватъ за отворщаннето на хората отъ онанизма и тѣзи средства, които ще могатъ да излѣкуватъ произходящитѣ отъ него (онанизма) болѣсти.

Млчна е задачата да търсимъ средства противъ ржкоблюднето. Ний вече видѣхме, че онаниститѣ, като иматъ подъ ръцѣ всичкитѣ средства за упражняване на своя порокъ, ограничаватъ се само съ силата на собственната си воля, която, съ развитието на болѣстѣта, все повече и повече отпада, а между това, тя е единственното силно оръдие, което би могло да удържи отъ погибель чловѣка, който е достигналъ до края на тази гибелна пропастъ.

Да ли има средства, които да сѣ въ сѣстояние да повдигнатъ отпадналата воля? Разбира се, че въ медицината такива средства не сѣществуватъ. Чловѣкъ, който чрезъ тази пагубна страсть е дошелъ до такова сѣстояние, трѣбва да го считаме за загинѣлъ. Въ сѣстояние ли е доктора да направи нѣщо за неговото спасение? Изображението на гибелнитѣ послѣдствия на онанизма въ най-ужасни черти, не само че не може да въздържи хората отъ порока, но увеличаватъ още по-вече нпохондрическото настроение на духа имъ и ги заставлява съ по-голяма тайна да удовлетворяватъ своята гнусна страсть, отъ която не могатъ вече да се удържатъ.

Слѣдователно доктора може да дѣйствува противъ онанизма само въ тѣзи случаи, когато болнитѣ не сѣ дошли до подобно безнадежно сѣстояние.

Но има възможность да предпазимъ хората отъ появяването на тази гнусна привычка. Ний видѣхме, че онанизма се захваща отъ дѣтиската възраст, и тази възраст представлява този моментъ, въ който се рѣшава въ това отношение участѣта на чловѣка. За това именно трѣбва да се обръща строго внимание на въспитанието на дѣцата. Жалко е, че нѣма ясни признаци у дѣцата, които сѣ се предади на онанизма. Но въ всѣкий случай има такива явления, които могатъ да ни дадѣтъ подозрѣние за развитието на този порокъ у дѣцата. Въ повечето случаи, този порокъ се появява

¹⁾ Гл. «Здравне», 1886 г., стр. 52.

¹⁾ «Zeitschrift für Therapie», 1886, № 19.

въ тази възраст, когато дѣцата посѣщаватъ училището. Обикновено той се предава на дѣцата отъ тѣхнитѣ другари въ училището. Твърдѣ рѣдки сѫ случаитѣ, дѣто този порокъ се е появявалъ, като слѣдствие на нѣкое мозъчно страдание у дѣцата или като слѣдствие на престапнитѣ прищевки на служителитѣ.

Бързото промѣненіе въ вънкашния видъ на дѣтето, неговата блѣдностъ, особено неговата повѣхналостъ, измѣненіето на апетита, запичаніето и нему подобнитѣ различни необясними разстройства въ вънкашния видъ и въ пищеварителнитѣ органи у дѣтето, могатъ да ни дадатъ подозрѣние за наклонностъ къмъ онанизма. Едновременноното посѣщение отъ нѣколко дѣца на нуждницитѣ е тѣй сѣщо явление, което ни дава подозрѣние. Ако подозрѣніето отъ тѣзи явления се окаже основателно, то първа длъжностъ на възпитателя е да удържи дѣтето отъ по-нататъшното развитіе на порока. Трѣбва да се обясни ясно на дѣтето всичката вреда, която може отъ онанизма да произлѣзе. Не трѣбва да постѣпваме съ виновнитѣ съвсѣмъ строго. По-напредъ трѣбва да се испита силата на убѣжденията. Неправилнитѣ отъ порока дѣца не трѣбва да се оставятъ наедно съ другитѣ, за да не повлияятъ заразително на другаритѣ си. Обязанността на възпитателя се заключава не само въ това, да удържи дѣтето отъ онанизма, но и да не допусне да се появи той. За това трѣбва при възпитаніето на дѣтето да взематъ въ внимание всичкитѣ моменти, които могатъ тѣй или иначе да раздразнятъ половитѣ органи или да дѣйствуватъ на тѣхъ посредствомъ сладострастнитѣ представлення.

Твърдѣ често четението дава поводъ на подобни впечатлѣния. Слѣдователно, книгитѣ, които се даватъ на дѣтето за четение, трѣбва да бѣдатъ строго преглѣдани. Главната вреда принасятъ тѣзи чинове, които допускатъ на дѣцата да стоятъ съ сложени единъ върху другъ кракъ, или които заставляватъ дѣцата, при избиране на по-удобно положение, да се плъзгатъ назадъ и напредъ. Най-сѣтливъ, може въ това отношение и гимнастиката да окаже вредно влияние, а именно въ тѣзи случаи, когато на дѣцата се случаватъ да триятъ половитѣ си органи о нѣкой твърдъ предметъ. Такова влияние може да окажатъ упражненіята по възлизаніето по стълба и скачаніето презъ столове.

По такъвъ начинъ строгия надзоръ надъ половитѣ органи въ дѣтинската възраст и особено въ време на юношеството съставляватъ една отъ задачитѣ на възпитаніето и на дѣтската хигиена.

Ако ли ний имаме вече работа съ възрастни онанисти, то и тука първото условие за излѣкуваніето имъ се заключава въ отстранение сладострастнитѣ представлення, които ний пагубно дѣйствуватъ за развитіето на тази страсть.

Съ какво можемъ да отклонимъ онаниста отъ сладострастнитѣ представлення? — Съ това само, ако се постараемъ да дадемъ друга работа на мислителната способностъ на човѣка. За това сериознитѣ умственни занятия сѣдно изъ средствата за искоренение на порока. Ний видѣхме, че онанизма влияе вредно на умственитѣ способности на човѣка и че мозъка най-сѣтливъ става неспособенъ за сериозни занятия. Слѣдователно, веднажъ той като е взелъ такова направление, мѣчно може да се отвлече. Но щомъ веднажъ достигнемъ до единъ ако и незначителенъ благоприятенъ резултатъ, за понататѣшенъ успѣхъ е вече по-лесно. Търпелието и труда и въ най-безнадежднитѣ случаи не могатъ да не принесатъ своя полза и това слѣдствие ще бѣде най-добро възнаграждение на човѣка, който се е заовилъ за такава цѣль. Самъ онаниста може да съзрѣ това бързо подобрѣние на своето състояние подъ влияніето на подобни занятия и тогава ще се удържи отъ упражненіе на своя порокъ съ силата на своята воля, която постепенно става по-енергична и му помага за да се отълучи отъ тоя порокъ.

Но освѣнъ правилнитѣ и сериознитѣ умственни занятия, не по-малко важна роль играятъ и тѣлеснитѣ упражненія. Тѣлеснитѣ упражненія дѣйствуватъ благотѣлно на мускулната система у човѣка. Тѣ укрѣпаватъ мишицитѣ и правятъ дѣятелността имъ по-правилна.

Всѣкий знае, че послѣ значителнитѣ тѣлесни упражненія се появява желание за изпразненіе. Тѣй щото тѣзи упражненія, като увеличаватъ физическата работа на тѣлото, дѣйствуватъ благотѣлно и на пищеварителнитѣ органи. Апетита става по-добъръ, болкитѣ въ пищеварителнитѣ органи изчезватъ, цвѣта на лицето се подновява.

Не по-малко благотѣлно дѣйствуватъ тѣлеснитѣ упражненія и на нервната система. Нервитѣ се укрѣпаватъ, треперяніята въ прѣщата постепенно изчезватъ.

Но трѣбва да се съгласимъ, че тѣлеснитѣ упражненія могатъ да подѣйствуватъ вредно, ако тѣ ставатъ безъ извѣстна правилностъ и ако не избираме случаи, въ които трѣбва тѣ да се правятъ.

Най-сѣтливъ, важна роль играе у възрастнитѣ онанисти и правилността въ половитѣ отношения. Ний нѣма да разглѣдаме колко често могатъ да се допуснатъ половитѣ наслаждения, безъ да бѣдатъ вредни за здравіето. Този въпросъ толкова зависи отъ индивидуалнитѣ условия, щото нищо положително за него е невъзможно да се говори. Трѣбва само да спомѣнемъ, че правилнитѣ полови отношения въ тѣзи случаи, гдѣто порока не е дошелъ още до висша степенъ на развитіето си, могатъ не само благотѣлно да повлияятъ за отвръ-

щанието отъ него, но могатъ да помогнатъ и за възстановленieto на здравето.

Въ тѣзи случаи, гдѣто онанизма не е пущалъ дълбоки корени, можемъ да съвѣтваме страдающитѣ да се оженатъ. Брака, както е извѣстно, дава най добра правилностъ на половитѣ отношения, а у женитѣ той е и единствения способъ.

Трѣбва да кажемъ още нѣколко думи за брошюритѣ, които сѫ написани за искоренение на онанизма. Като предполагаеме, че цѣльта имъ е да удържатъ хората отъ тази пагубна страсть, не можемъ да не признаемъ, че много пакти тѣ вмѣсто полза принасятъ вреда. Всички тѣ онанисти твърдятъ добръ съзнаватъ гибелното влияние на порока и виждатъ даже туй влияние на себѣ си, но не могатъ отъ него да се въздържатъ. Вслѣдствие на това тѣ охотно прибягватъ къмъ четение на подобни брошюри, като искатъ да намѣрятъ въ тѣхъ средства за да направятъ този порокъ безвреденъ за себѣ си. Слѣдователно, тѣ не търсятъ средства какъ да се одържатъ отъ порока, но какъ да го направятъ по-безвреденъ. И какво намиратъ въ тѣхъ? Изображение послѣдствията на онанизма, отъ които тѣ се боятъ. Но онаниста, като се запознае съ тѣзи лоши послѣдствия, вмѣсто да се пострѣсне, той отпада духомъ и не може да се въздържи отъ порока си. Най добръ е, той да се обърне къмъ доктора съ откровенно признание за порока си и съ молба да му помогне. И тогава доктора, който може да повдигне отпадналия му духъ, може много да помогне на работата. (Сандба.)

Лѣкувание болнитѣ по селата.

Отъ д-ра М. Перфильевъ.

По селата и градоветѣ се явяватъ разни болѣсти. По нѣкога тѣ се пораждатъ отъ разнитѣ нужди и неудобства за живѣяние, а по нѣкога — което е и по-често — отъ собственото наше непредпазване и невнимание къмъ здравето си. Но по-вечето пкти тѣ се разпространяватъ поради недоброто лѣкувание още при първото появяване на болѣстѣта. Въ нѣкои твърдятъ тѣжки епидемически болѣсти, каквито сж: тифуса, трѣска (съ огънь) и др. подобни — по-важно е доброто шетание на болния, отъ колкото лѣкарствата. Въобще при всичкитѣ болѣсти може много да се улесни положението на болния, като се зематъ прости мѣрки, които сж възможни и при самия неудобенъ селски животъ. Предлагаеме нѣколко съвѣти.

Когато човѣкъ се поболѣе отъ трѣска, каквато и да е тя, той цѣлъ, както казватъ, гори; кожата му е горѣща, языка сухъ, устата сжхнатъ; той има жажда, главата му пламти и го боли. Ако такавата трѣска се продължи три-четири дни, добръ е таквъ болний да се растрива съ кърпа, намокрена съ вода или, още по-добръ, наполовина съ оцетъ и болния да се държи въ топло. По нѣкой пжтъ, слѣдъ такова растривание болния се испотява добръ и се поправя. Полезно е тоже къмъ такива растривания да се прибави още и топло питие, напр. отъ малини, чубрица, липовъ цвѣтъ, бѣзъ и пр. Въ по-вечето случаи, дѣто болѣстѣта е произлѣзла отъ настинка, такова лѣкувание стига. Трѣбва само болния да се предпазва отъ нова настинка: да не пие вода твърдѣ студена, да не излиза босъ на вѣтъ и т. п.

Но се срѣща и такава трѣска, която държи човѣка и по цѣла недѣля. Тукъ трѣбва още по-голѣма грижа, тѣй като болния често се уписа (пада въ безсъзнание). На таквъ болний, отъ време на време, трѣбва да му се дава да пие по една-две лъжички вода; по два-три пкти на день да се истрива языка му и устата съ чиста кърпа, намокрена съ чиста студена или наполовина съ ракия вода. Ако болния е въ безсъзнание и блънува, трѣбва да се тури на главата му намокрена съ студена вода и прегнната на четири ката кърпа, която, по възможностъ, по-често да се промѣня.

Трѣбва да се помисли и върху това, гдѣ е по-добръ да се държи болния. Ако мѣстото позволява, болния трѣбва да се тури далекичко отъ собата и вратата, презъ която се влиза и излиза; лѣтъ, когато е добро времето, най добръ е да се изнасятъ такива болни вѣтъ отъ кжщи, въ градина, въ ограда, на поле; най послѣ, по-добръ е да се изнасятъ болнитѣ най-вечеръ подъ стрѣхата, отъ което да се държатъ въ задушената кжща. Не трѣбва да се изнася болния на двора, дѣто сѣкогажъ има много торъ и калъ, макаръ и да се счита отъ селенитѣ че е полезно да се диша пара отъ торъ, особено за грлнитѣ болни. Ако болния диша чистъ въздухъ, което му е и най по-

трѣбно, то това значително помага за неговото оздравяване.

Болния, който лежи въ безсъзнание, трѣбва по два-три пѣти на день да го обръщатъ на странитѣ си да лежи, като го не оставятъ дълго време да лежи възпакъ, иначе се поврежда тази страна на тѣлото, върху която лежи дълго време болния: първо на нея страна се появяватъ червени пятна, после почерняватъ, което се казва прележалостъ. Ако даже се сж появили червени пятна, то трѣбва да се растриватъ по два-три пѣти на день съ ракия, а още по-добрѣ е да се распустне въ нея малко камфоръ (акъ-кефиръ).

Ако болния се подмокрява и зацапва подъ себѣ си, трѣбва непремѣнно мокритѣ подъ него постели да се замѣняватъ съ сухи и чисти, иначе въздуха се разваля и по-скоро се явява прележалостъ.

Такивато болни постоянно жадуватъ. Трѣбва да имъ се дава чиста прѣсва вода; още по-добрѣ е да имъ се направи питие отъ дрѣвки и да имъ се дава по-малко, но на често.

При храненето да се предпазватъ. Най-добра храна за такива болни е млѣко; слѣдъ като се поправи малко, на болния да се готви овесена каша съ млѣко, или пѣкъ каша съ чорба отъ дрѣвки; но особно трѣбва болния да се предпазва отъ черенъ хлѣбъ, пиянство, кисело зеле, гжби, краставици, кжкленъ булгуръ. Такава предпазливостъ трѣбва да се съблюдава доста дълго време, докѣ болния съвършенно се поправи.

Когато болния е цѣлъ въ огънь, не трѣбва да се завива; нему и безъ това е топло; а кога почне да се поправя, да се предпазва отъ настипка. Но ако времето е добро, то болния, който се поправя, по-добрѣ е да прекарва по-вечето време по-вънъ на чистъ въздухъ.

Какъ да се наглѣждатъ болнитѣ отъ други болѣсти, ще се изложи въ другъ брой и особено ще се говори за лѣкуването на болни дѣци, които тѣй много мржтъ по селата.

Писмо до редакцията.

Въ единъ отъ послѣднитѣ броеве на «Здравие», като говорите за лѣкуването на една болѣстъ, която се срѣща често у дѣцата, Вий изброявате въ лѣкарствата и каломела, сюлюмена и други вещества, съдържащи въ себе си живакъ.

Въ Domáci lékarství отъ ческий докторъ В. Шела, лѣчебникъ, издаденъ още презъ 1874, на стр. 286, съмъ прочелъ слѣдующитѣ редове, които всекога си наумявамъ, като видя да се дава нѣкому, а особено на дѣте живачно вещество: «Живака би трѣбало въобще да се премахне отъ числото на лѣкарствата, защото, употребяванъ, всекога принася по-вече вреда за цѣлий бѣдащия животъ, отъ колкото е ползата отъ лѣкуване съ него. Живака, вкаранъ въ тѣлото, никога не излиза отъ него напълно. Споредъ болний, винаги остава по-големо или по-малко количество живакъ въ тѣлото, като докарва отсетнѣ твърдѣ жалостни послѣдници. И до днесъ има много лѣкари, които ималки дѣца легкоумно, тѣй да се каже, кърмятъ съ живакъ. Тѣхний обикнѣтъ лѣкъ е именно каломела (живаченъ хлоридъ), който даватъ почти срѣщу всички признаци на болѣститѣ и за който намиратъ пригодностъ (индикация) въ всека болѣстъ.

Родителитѣ, които обичатъ дѣцата си и които иматъ присърдце тѣхното бѣдаще добро, не бива никога да скланятъ, щото доктора да дава на болното имъ дѣте лѣкарство, въ което има живакъ, било отватрѣ, било отвѣнъ (като мазъ), и съ туй наедно да тури основа за бѣдаще разболѣвание. Живака като лѣкарство никога не е потрѣбенъ, а особено не у дѣцата, защото срѣщу всички болѣсти и признаци, противъ които се употребяваше до сега живакъ, имаме по-добри, по-сигурни и съвършенно безвредни срѣдства.

Моля Ви, господине редакторе, да сторите мѣсто въ «Здравие» на туй ми писъмце, въ надѣжда за убѣдителенъ отговоръ поне отъ васъ.

Съ почитание:

Кр. Ив. Мирский.

Отговоръ.

Живакътъ (hydrargyrum) е едно отъ най-дѣйствителнитѣ лѣкарства и има най-широко употребление въ медицината. Освѣнъ крайни медицински нигилисти, безъ живака не се обхожда нито единъ практический лѣкаръ. Различнитѣ видове и химически съединения на живака се употребяватъ: 1) като очистително;

2) като абортивно (престъкающе) средство при различни заразителни болести (коремния тифъ, возвратния тифъ, възпаление на дроба, родилна тръска и проч.); 3) за распелаване нагнояване и при възпаление на мозъчната ципа. (Не отколъ, въ Варна, видѣхме единъ случай на последната болѣсть: 8 годишно момче бѣше 6 дена безъ съзнание, не можеше да гълта и представляваше всичкитъ признаци на възпаление на мозъчната ципа; растривания на главата съ сива живачна мазъ сж привели болното дѣте къмъ оздравяние); 4) при лѣкуванието на нѣкои отъ накожнитъ болѣсти и отъ сифилиса, който, споредъ болшинството на лѣкаритъ, не може да се излѣкува съ други средства (освѣтъ още, въ по-късното му развитие, съ подъ); 5) въ най-ново време, при всичкитъ хирургически болѣсти за промиване и превързване на ранитъ и 6) при нѣкои отъ очнитъ болѣсти. Тука не му е мѣстото да подкрѣпимъ горнитъ показания съ медицински аргументи, примѣри и цитирание на авторитети. Мнѣнието на Шела — непознатъ въ медицината, като авторитетъ, докторъ — е едно частно мнѣние и повтаряме, че огромното болшинство на лѣкаритъ употребяватъ живакътъ. Погрѣшно е предположението, че живака, вкаранъ въ тѣлото, никога не излиза отъ него напълно; той излиза отъ тѣлото съ всичкитъ му отдѣляния: слюнка, потъ, пикучъ, жлъчка, млѣко и испразднения. При всичко това лѣкаритъ знаятъ, че живакътъ е отровно вещество и, при неумѣренното му употребление, съсипва човѣчески организмъ; но тѣ сжщо така знаятъ, че поголѣмата частъ отъ лѣкарствата сж отровни средства, които обаче, при надлежното имъ употребление, докарватъ полза въ по-вечето болѣсти.

Не е за очудване, че се срѣщатъ отдѣлни лѣкари, които възставатъ срѣщу установенитъ въ медицината възглѣдове. *Quot capita, tot sententiae!* И какво въ свѣта и въ науката минава безъ оппозиция? Но отъ срѣщане на мнѣнията печели истината.

Ред.

Библиография.

Домакинство. Частъ първа. Призвание на домакинята и домашна индустрия. Съставилъ А. Козаровъ, Стара-Загора, 1886 г. Стр. 152, цѣна 1 левъ и 80 стотинки.

Отколъ се усѣщаше голѣма нужда отъ една подобна книга и г. Козаровъ, познатия популяризаторъ въ в. „Знание“, взе върху себѣ си трудъ да я състави. Предсказваме на тази книга голѣмъ успѣхъ и широко распространение, което тѣ, наистина, напълно заслужава. Подобни книги съставляватъ необходима научна

храна за обществото, за която то знае да бѣде благодарно, а не спекулации въ родъ на Дебевата книга. Като исказва въ предговора си несъмнѣната истина, че отъ доброто или лошо устройство на семейството зависи свѣтлото или мрачно бъдуще на единъ народъ, почитаемия авторъ раздѣля първата частъ на труда си на слѣдующитъ отдѣли: призвание на домакинята и домашна индустрия. Първия отдѣлъ съдържа наставления върху назначението и подготовката на домакинята, отхранване и физическо възпитание на дѣтето, върху умственното му и нравственото възпитание, отнасяне на домакинята при разнитъ дѣтински болѣсти, грижи на домакинята къмъ жилището и проч. Като не-специалистъ по медицинската частъ, авторътъ се ограничава съ общи, справедливи и кратки бѣлѣжки и проважда любознателния читателъ къмъ хигиената на д-ра Султанова и ръководството на д-ра Драгомирова за физическото възпитание на дѣцата. Това е истинното отнасяне на единъ добросъвестенъ и образованъ писателъ, а не както правятъ нѣкои у насъ, гдѣто преписватъ чуждитъ автори и скриватъ имъ имената, което е нищо друго, освѣтъ литературна кражба. — Втория отдѣлъ съдържа приготвение на разни платове, вапцарство, пранне, колосване, шевъ и украшения. Не ще съмнѣние, че въ слѣдующата си частъ, почитаемия авторъ ще даде наставления и за приготвение на ѣстията (кулинарство) — отдѣлъ, който е твърдѣ важенъ за здравето и който се намира у насъ въ голѣмо пренебрежение.

Въ типографско отношение се забѣлѣзва голѣмо нехайство и много страници въ книгата сж толкова блѣдно напечатани, щото мѣчно се прочитатъ. Сѣкашъ, че печатницата се е условила съ очнитъ лѣкари да разваля очитъ на почитаемата публика. Върваме, че при второто издание на горнията книга, която препорѣчваме да се намира въ всѣка една къща, ще се поправи тази небрежностъ.

Криворазбранна напредничавостъ.

(Отговоръ за в. „Напредъ“).

Нѣкой си В. напада въ в. „Напредъ“ (бр. 10) нашия почитаемъ сътрудникъ д-ра Драгомирова за критиката му („Здравие“, бр. 11 и 12) на книгата Дебе; по този поводъ се излиза малко бѣлвачъ и срѣщу редактора на в. „Здравие“.

Г. списвачъ има право: ний не се отдѣляме отъ д-ра Драгомирова въ сжденнията му върху позорната книга на Дебе. Г. списвачъ може да ни псува колкото ще. Тамъ, дѣто изпълняваме длъжността си да предвардваме об-

ществото отъ развратнитѣ покушения върху него, псувнитѣ не ни плашатъ. Но г. списвачъ трѣбва да знае, че заедно съ насъ книгата Дебе е осъдена отъ всичкитѣ истинно-образовани хора на свѣта. Това е фактъ, — а какво значи мнѣнието на в. «Напредъ» за образованния свѣтъ? Казвайте!

Слѣдствията на нѣкой си В. сѫ край отъ върхуглѣдство, криворазбранностъ, циничностъ и дързостъ. Казваме: «дързостъ», защото тази дума е още нѣжна за оногози, който се насме да приказва за нѣща, отъ които той разбира толкова, колкото извѣстно животно отъ портокали. Неговото опредѣление, какво значатъ «венерически болѣсти», доказва това най явнo.¹⁾

Влиянието на Драгомировата критика се показва даже върху самия г. В. Въ тога може да се убѣди всѣкий, стига да сравни първата статия («Напредъ», бр. 6) за книгата на Дебе съ втората на г. В. (бр. 10). Първата, събвашъ, е преводъ отъ нѣкой порнографически листъ, съ тази разлика, съ която се отличава утончения цинизмъ отъ грубия развратъ; втората се прикрива съ благовидни стреления, за които автора е чулъ-недочулъ и никакъ не усвоилъ. Г. В. е чулъ, че полезно е да се разпространяватъ между обществото здравословни и медицински познания и съ това оправдава книгата Дебе. Но на кого казвате това? Вий или ние се занимаваме съ разпространение на подобни свѣдѣния? Вий или д-ръ Драгомировъ отдавна работи въ това направление? Вий или д-ръ Драгомировъ е написалъ «Физическото въспитание», «Военната хигиена» и пр.? Но работата се състои въ това, че между разпространението на здравословнитѣ свѣдѣния и книгата на Дебе нѣма нищо общо. Д-ръ Драгомировъ ви е показалъ, че, подъ булото на здравословие, г. Дебе сѣе развратъ, расплодява нервни болни, не гони друга цѣль, освѣтъ парична печалба и че вий напразно сте се въсхитили отъ него. Ако тази критика би нѣмала влияние на вашия джебъ, вий би трѣбало да я приемете съ всѣко благодарение. Напразно ни пращате до Дарвина и до други учени да се убѣдимъ, че човѣкъ е животно; това тѣ никогажъ не сѫ казвали и вий лошаво сте чули за тѣхъ.

Твърдѣ несполучливи сѫ примѣритѣ въ сериознитѣ книги, гъ които срамнитѣ нѣща се наричатъ по имената си. Истина е, че срамътъ е условно нѣщо и науката не го знае; но сѣщия,

който изучава, напр., анатомията на половитѣ органи, нѣма да приказва за това по мегданитѣ, — инакъ ще го турятъ въ лудницата. А вий препорѣчвате книгата, която е срамъ да се чете и въ публичнитѣ домове. Науката не е развратъ, господние! Миналата година пдѣзе на български «Устройството на човѣческото тѣло»; тамъ има и за половитѣ органи. Казвали нѣкой срѣщу тази книга нѣщо? Наопакъ, тя се препорѣчваше («Здравие», 1885. стр. 47), защото е полезна, а книгата на Дебе е шарлатания.

Нѣма да се препираме съ васъ върху значението на религиитѣ за народитѣ и оставяме безъ отговоръ наивнитѣ ви и криворазбрани сѣждения. Но ако подъ «модерностъ, човѣщина и истинна доктория» разбирате свободното пространство на разврата, обучение «на позитивъ за съвокупляющитѣ се» и че човѣкъ е животно, — то позволете ни да ви помолимъ да ни избавите отъ тази почеть и вървете си самичакъ напредъ подъ горнето було, споредъ приетото въ психиатрията правило: *no restraint!*

Ред.

СМѢСЬ.

— Въ една отъ английскитѣ лѣчебници за душевно болнитѣ се е случило смѣшното *qui pro quo*. Нѣкой господинъ отишълъ въ лудницата съ писмено предложение да приематъ нѣкой си душевно болѣнъ човѣкъ на име Holland. При това господинътъ заявилъ, че душевно болниятъ, за когото той е дошълъ, ще бѣде на скоро доведенъ. Но помощникътъ на дежурния докторъ, като не можалъ да разбере каква е била работата, помислилъ за лудъ самиятъ господинъ и заповѣдалъ на слугитѣ да го заведатъ въ една отдѣлна палата. Тоя послѣдния, не ще съмнѣние, се противилъ по всѣкакъвъ начинъ. Дежурниятъ докторъ се дотекалъ и като видѣлъ, че миниболниятъ се бори съ слугитѣ, не иска да се покори, помислилъ, че този болѣнъ страда отъ бѣла трѣска (бѣзнувания у пияницитѣ). Кѣтнитѣ човѣчецъ най послѣ билъ на сила затворенъ въ отдѣлна палата, като буенъ. Скоро тая история била разяснена, тъй като слѣдъ малко довели и истински болниятъ, и миниболниятъ слѣдъ ¼ часа затворъ, билъ пуснатъ. («Вр.» № 36.)

ОТГОВОРИ.

Г-ну А. Т., Разирабъ. Заочно не лѣкуваме.

№ 312, Балчикъ. Сѣщо.

№ 443, Етрополе. Сѣщо. За препаиване ремикъ не е здраво да се употребява; по-добъръ сѫ еластични каиши презъ рамената.

¹⁾ «... венерически болѣсти, като: сполументи, шангари (? шанкри?), бубони, сифилисъ, онанизмъ и проч.» (в. «Напр.» бр. 10, стр. 3, колона 2). O, sancta simplicitas! И такива хора разсѣждаватъ върху медицинскитѣ книги и назначението на лѣкаритѣ! O, tempora! o, mores! Ред.